

Básně a prózy

**Vítězslav
Hálek**

**Vítězslav
Hálek**

Básně a prózy

PRAHA — BRNO 2022

ČESKÁ KNIŽNICE

Vydávají Nadační fond Česká knižnice, Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.,
a vydavatelství Host

www.kniznice.cz

Ústav pro českou literaturu
Akademie věd ČR

Akademie věd
České republiky

Strategie AV21

Špičkový výzkum ve veřejném zájmu

Publikace vznikla s podporou na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné
instituce 68378068 (ÚČL AV ČR, v. v. i.).

Při práci na publikaci byly využity zdroje výzkumné infrastruktury
Česká literární bibliografie (<http://clb.ucl.cas.cz>).

Svazek vychází za finanční podpory Ministerstva kultury ČR.

Ediční příprava Michal Charypar

Komentář Michal Fránek

Vědecká redakce Věra Menclová

Editor © Michal Charypar, 2020

Commentary © Michal Fránek, 2020

Cover photo © Národní galerie Praha, 2020

© Nadační fond Česká knižnice, 2020

© Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., 2020

© Host — vydavatelství, s. r. o., 2020, 2022 (elektronické vydání)

ISBN 978-80-275-0427-5 (PDF)

ISBN 978-80-275-0428-2 (ePUB)

ISBN 978-80-275-0429-9 (MobiPocket)

POEZIE

Večerní písně

*A rajskou krásou vzplane nebes tvář,
že láskou k noci vzhoří celý svět.*

Shakespeare (*Romeo a Julie*)

1

Přilítlo jaro zdaleka
a všude plno touhy,
vše tlačilo se k slunci ven,
že snilo sen tak dlouhý.

Vylítly z hnízda pěnkavy
a drobné děti z chýše
a pestré kvítí na lukách
přeslادkou vůni dýše.

Z větví se lístek tlačí ven
a ptáčkům z hrdla hlásky
a v ňadrech v srdci mladounkém —
tam klíčí poupě lásky.

2

Já jsem ten rytíř z pohádky,
jenž hrdě vyjel do světa,
abych tu pannu uviděl,
jež jako růže vykvetá.

O ní šla věst, kdo spatří ji —
ten s kletbou prý to odnese,
budže se v kámen promění,
budže mu srdce vyrve se.

I myslil jsem si u sebe:
Snad přec je někdo vyjmutý!
A vyjel jsem a za ten hřích
jsem — v zpěváka teď zakletý.

3

Umlklo stromů šumění
a lístek sotva dýše
a ptáček dřímá krásný sen
tak tichounce, tak tiše.

Na nebi vzešlo mnoho hvězd
a kolem je tak volno,
jenom v těch řadrech teskno tak
a u srdce tak bolno.

Ve kvítků pěkný kalíšek
se bílá rosa skládá —
můj bože, a ta rosa též
se v moje oči vkrádá.

4

V tom světě vše teď usnulo
až na to srdce v těle.
Bůhsámví že to srdce jen
si nikdy neusteje.

V tom božím světě zmlklo vše
až na zvuk srdce hravý.
Bůhsámví že to srdce jen
se nikdy neunaví.

Myšlénku spánek přemáhá,
s dnem noc se v bdění střídá —
jen srdce v prsou stále bdí
a tam si lásku hlídá.

5

Na nebi na sta hvězdiček,
měsíc se s nimi bratří
a z nebe pánbůh s anděly
na ten svět dolů patří.

A z nebe anděl sstupuje,
na tváři ani vráska
a krásný jako jarní dech —
ten anděl, to je láska.

Ten kamkoliv se přiblíží,
vše trne sladkou mukou
a slavíci a hrdličky,
ty pěkné písňě tlukou.

A koho křídlem dotkne se,
ten celičký se změní
a v srdci něco pocítí,
co není k vyslovení.

6

Divoucí div to — bože můj!
Co v lásce k nám se kloní!
Celý svět v ní by roztál se
a vše jen žije pro ni.

Obláček tam se po nebi
co lásky posel honí
a pták, co dřímá na větvi —
ten sní a sní jen o ní.

A člověk tady na zemi,
než smrt mu hlavu skloní,
on pláče, plesá, touží, lká —
on žije a umírá pro ni.

Ba andělé tam na nebi,
když zpěv jim z harf se roní —
o čem by mohli zpívat jen,
nesmíce zpívat o ní!

7

Bůh povolal mne do ráje,
bych tam se učil zpěvu.
„Nedobře být mi samotnu!“
A bůh mi stvořil Evu.

Ne žebro vyňal z ňader mi,
leč srdce mého půli,
a proto se tak rádo teď
to srdce k tvému tulí.

A proto tak se divná teď
mi touha v srdce hostí
a jest mi, jak by srdce nám
zas měly vjedno srosti.

A proto, když jsem daleko,
zpět noha maně kráčí
a u srdce mi bolno tak,
že jest mi — ba až k pláči.

8

Kdyby ten slaviček
s svou družkou přebýval,
on by tak žalostně
o lásce nezpíval.

Kdyby to srdéčko
s tebou noc probdělo,
však by tak bolestně
v těch ňadrech neznělo.

9

Mám ti to sladké tajemství
jak slavík vyklokotat v doubi —
či mám to v slzách vyplakat,
co zmítá srdce mého hloubí?

Či kleče zbožnou modlitbou
mám z lásky vymodlit se tobě —
či pěkným snem to pošeptat
ti v tiché, vlídné noční době?

Či má ten ráj utajený
jen v srdci držít, jako v hrobě,
a beze slov a bez tebe
mám věčně jen to šeptat sobě?

Ó anděli můj, vyznávám
se z lásky k bohu nehynoucí;
však tobě — — ó nekárej mne
snad z myslí slabé, málo vroucí.

10

Má milá, pojd' a poklekni,
teď právě čas je k modlení —
měsíček vyšel nad lesy
a čas můj minul k prodlení.

Však ruce, drahá, nespínej.
Já tebe, mne obemkni ty —
a místo rukou srdce dvě
k modlitbě budou sepnuty.

A ústa k ústům připoj mým,
z jedněch nás úst se modlit nech —
já v ústa vložím slova ti
a k nebi tvůj je pošle dech.

A bude naše modlitba
tou nejčistší, věř, obětí —
neb když se modlí andělé —
jen v tom se modlí objetí.

II

Tys jenom ještě poupátko,
jež sotva vzešlo do světa,
a přece na tvé tváři už
překrásná růže vykvetá.

A růže ta tak spanilá
a tak milouneké vůně,
že duše k ní zahořela
a srdce po ní stůně.

12

Ten slavík ani neuleh
a v zpěvu celý rozplývá;
tu dlouhou píseň o lásce —
můj bože, kdy ji vyzpívá?

A z větvičky zas na větev
a odtamtud zas dolů —
a zdá se mi, že stejný stesk
nosíme v srdci spolu.

A kolkolem se ohlíží
a jasné oko zvedá —
a zdá se mi, že uhod bych,
co tím svým okem hledá.

13

Ty dívko zvláště líbezná,
jíž v světě rovné není,
mně v tobě se zalíbilo
a tys mé potěšení.

Tys čistá jak ta rosička,
co ráno z nebe splývá,
a jemná jak ta hrdlička,
když tu svou píseň zpívá.

Tys pěkná jako lilium,
jenž vůní odívá se,
a vznešenás jak denice,
když vzchází — rozdnívá se.

14

Již stalo se. Má duše bez tebe
se necítí již celou víc;
ba sebe myslit bez tebe
by bylo — nebýt živu víc.

S mou duší již jsi setkaná.
Tys chloubou její, radostí —
tys touhou mou, mou útěchou,
mou rozkoší — mou žalostí.

Z mých pustých dnů mi nebe tkáš
jak nevěsta svatební šat;
ty ve mně bdíš, ty ve mně sníš,
co já, co ty — nevím již rozeznat.

Co osud můj — mně lhostejno.
Vímť, čím jej ruka upřádá.
Z tvé ruky — byť i zkázu vzít —
i v tom se nebe zakládá.

15

Když tak se na tě dívám —
tys holubička krotká,
ta jemná, hravá, líbezná,
když s holoubkem se potká.

Mně nelze dost se nahledět
na to tvé krásné oko —
to modrojasné brány jsou
do nader přehluboko.

Mně nelze dost se nahledět
na tu tvou tvář tak jemnou —
z ní celá duše bez klamu
i srdce mluví se mnou.

A když se na tě dívám —
ó sladká z nebe mano,
zdaž to ta ústa nejsou též,
která mi řekla: Ano!

16

Tvé oko krásné jezero,
jež v šeru tam se houpá;
v něm nočních světel milá zář
s modrým se nebem koupá.

A čisté jako křišťal je,
v něm vidět je až na dno —
leč hloub kdo do něj nahlídne,
ten utone v něm snadno.

17

Má milá, pojď, přisedni blíž,
ať zobejímám tebe;
pánbůh ti krásnou duši dal,
žes jako anděl z nebe.

Mně jest tak často, jako bych
se zpovídat měl tobě,
leč slova v ústech zamknutá
tak jako mrtvý v hrobě.

A co tak často ti chci říci,
to ani jména nemá,
má duše toho plná jest,
leč ústa moje nemá.

Jen když tě mám obejmoutou
a duši v tebe vhroužím,
tu zdá se mi, že všechno víš,
co povědět ti toužím.

18

Na dubě lkala hrdlička,
dole potůček hrčel —
když jsem ti všecko říci chtěl,
nediv se, že jsem mlčel.

Kdo zabloudil v neznámý kraj,
zdaž duši svou hned poví?
A člověk příliš člověkem,
by ráj mu nebyl nový.

19

Ty hvězdičky tam na nebi —
to veliké jsou světy;
a já bych jenom věděl rád,
jaké tam tvory vsety.

Zda taky někdo odtamtud
se k nám sem dolů dívá
a jestli tam, jako zde já,
o lásce písni zpívá.

20

Ten není rekem největším,
kdo udeřen zas udeří;
ten velký, kdo byl oklamán,
a přec se nezpronevěří.

Kdo lásce doved zlořčit,
ten nepoznal ji ani,
neb láska umí odpustit
a nezná proklínání.

Kdo není schopen oběti,
ten lásky hoden není
a špatný kněz, kdo sebe víc
než svoji oběť cení.

A kdyby láska žádala
mé žití i mé nebe —
já šel bych jak ten beránek,
že miloval jsem tebe.

21

Na nebi plno hvězdiček
jak zjara sedmikrásky;
ba na tom božím světě zde
má vše svou mluvu lásky.

Fialka plna vůně jest,
kalíšek rosou máčí
a slavík, ten se nazpívá,
div hrdélko mu stačí.

Na nebi plno hvězdiček
v velebném světle kráčí
a lidé tady na zemi,
ti zpívají a pláčí.

22

Na nebi měsíc s hvězdami
a v lese plno hlásků
a na ten širošířý svět
jak bůh by rozlil lásku.

Těch mladých lístků různý hlas
se v sladký hovor mění,
celý svět jakby rozkochán
rozplývá v políbení.

A přece vím, že v samotě
se mnohé srdce trápí
a mnohá tvář že mladistvá
se v hořkých slzách stápí.

23

Sluneční žár o poledni —
to žhoucí láska moje,
a noc — dne šerokrásný stín —
to tichá láska tvoje.

Tys velký oheň vznítila
jak země centrum žhavý,
leč oheň, tebou nekojen,
teď sám se v sobě tráví.

Já s láskou tvou chtěl hodovat,
však mně jen drobty padly,
a proto sám se nedivím,
že tváře moje vadly.

Leč srdce mnoho přetrpí,
je nemoc krotí mocí
a já se věru neznám víc,
jsem-li víc dnem, či nocí.

Tak psáno jest. A den a noc
se věčně, věčně minou,
jen jedno jim políbení —
když večír vjedno splynou.

24

Čím, srdce, čím jsi zhřešilo,
můj bože, tolik bolu,
že věčně jen se loučit má,
co věčně má být spolu?

Jak krásný by ten život byl
u věčném milování!
Však věčně musit prahnout jen —
jaké v tom požehnání?

25

A kdyby vše potěšení
v tom světě bylo vzato
a jenom láska zůstala —
ten život stál by za to.

A kdyby pravda bylo vše
a láska jenom snění —
já bych se k spánku položil
a nechtěl probuzení.

A jestliže jsem posud snil —
tak jsem snil sladce, mile,
a věčně nezapomenu,
kdo usnil mne v ty chvíle.

26

Mně zdálo se, žes umřela;
slyšel jsem zvonit hrany
a pláče bylo, kvílení
a nářku na vše strany.

Tak divně ti tam ustlali!
Na hrob ti kámen dali,
a abych na něj napsal verš —
mne vlídně požádali.

Ó lidé, lidé z kamene —
zde srdce mé si mějte,
a co jsem ještě nezpíval,
to do kamene vřejte.

Mé lásce jste nevěřili
a zhrdli mými slovy —
když bude kámen mluvit k vám,
snad vám to lépe poví.

27

Když bůh byl nejvíc rozkochán,
tu lidské srdce stvořil
a pak na věčnou památku
svou lásku do něj vložil.

A když pak na něm utkvělo
to oko jeho věští,
radostí až se rozplakal,
když viděl vše to štěstí.

Leč při tom pláči — do srdce
se jedna slza vkradla
jako ta rosa v kalíšek
a na samé dno padla.

A proto láska velký bol,
leč bol tak sladký, milý,
že škoda srdcí nastokrát,
jež bol ten necítily.

A proto láska štěstí půl
a polovic je muka,
leč když se slza rozvlní,
tu leckdys srdce puká.

28

Tak mnoho věcí na světě,
k nimž člověk klíče nemá,
a všechněm jeho otázkám
vždy odpověď jen nemá.

To lidské srdce — strastí v něm
jak hejno vlků vyje,
a přec to srdce, bože můj,
jen samé lásce žije.

A schopno lásky takové,
že až by člověk šílel
a zklamán jak ten holoubek
na věky věků kvílel.

29

Když jsem se díval do nebe
skrz ty hvězdičky zlaty,
mně zdálo se, žes světice
a já že anděl svatý.

Tu vzal jsem harfu do ruky
a písňě jsem ti zpíval,
že písňě svatých umlkly
a každý k nám se díval.

Ba sám bůh Otec na chvíli
v svých tvůrčích plánech stanul
a zdá se mi, že po tváři
mu slzný démant kanul.

30

Noc byla krásná, průhledná —
až v nebe vidět bylo;
ten zpěv, ta vůně a ten šum
až srdce okouzlo.

Ó žel, že nejsi přítomná,
by slyšela jsi se mnou,
jak všechno, všechno kolkolem
řeč rozpráví tak jemnou.

Jak celý vesmír jeden zpěv,
jenž z všehoňader řine,
jak slabounký to ohlas jen,
co z lidských srdcí plyne.

31

Již nevím, zda to sen, či ne,
leč v paměti to posud —
já v soudy boží nahlížel
a národů čet osud.

Myšlenky, vážné jak bůh sám,
ty hlavou jeho táhly,
a krásné, jako jarní noc,
po milém těle práhly.

Mnohá myšlenka — celý svět,
mnohá jak píseň jemná,
mnohá — budoucí lidstva děj,
lidskému oku temná.

Tam též jsem našel lásku svou
i tvoje srdce krásné;
ta naše láska byla tam
jak obláčky dva jasné.

A na tu naši lásku bůh
s zalíbením se díval
a zástup mladých andělů
mu o ní písňě zpíval.

32

Tak temnomodrá nebes bář —
a hvězdičky jak zlato;
člověku divno u srdce,
když tak se dívá na to.

A těch hvězd stále víc a víc,
že ani konce není —
a přec tam není každička
ta hvězda k nalezení.

Jen když v dvě srdce mladinké
dech první lásky vchází,
tu na tom modrém nebi též
prý nová hvězda vchází.

A v jednom-li z těch srdcí dvou
květ lásky schne a vadne,
tu z toho nebe modrého
i zlatá hvězda padne.

33

Ten ptáček, ten se nazpívá,
jak by byl píseň živá;
ba kdo v svém srdci lásku má,
nedivte se, že zpívá.

A ptáček ten tak od srdce
a k srdci mluvit umí,
že div by člověk neplakal,
když srdcem porozumí.

Ba často mne to napadá,
že jsem mu druhem v lkání,
neb i ty moje písňě jsou
tak jemné naříkání.

34

Tak ticho kolem — zdá se mi,
že sen se k očím vkrádá,
jako když ptáček k samičce
se v měkké hnízdo skládá.

Ta noc tak pěkně ustlala —
na nebi hvězd až milo.
Snad mnohé srdce zabude,
zač dnem se kormoutilo.

Snad mnohé srdce zabude,
a co proň v světě není,
snad snem se mu to navrátí
a bude k potěšení.

35

Mně zdálo se: „Bol zestár už
a bude s ním už amen
a slzí, těch už vyteklo,
že vysch už jejich pramen.“

Tu jsem si vzpomněl na tebe
a duše má se chvěla
a cosi v ní se ozvalo,
jak by tě ztratit měla.

A oči se mi zalily,
radost se v pláč mi mění
a já poznávám s bolestí,
že slzám konce není.

36

Byly dvě boží myšlenky
co hvězdy vedle sebe
a ty jsou se milovaly
nejvíc z celého nebe.

I spadla z nebe jedna z nich
a druhá mřela v bolu,
až bůh se nad ní smiloval
a poslal též ji dolů.

Mnohou zde noc protoužily
od večera do rána,
až pak se jednou potkaly
co mládenec a panna.

A jak si v oči pohlídly,
tu poznaly se zcela
a žily v štěstí největším,
až jedna zase zmřela.

A když ta jedna umřela,
tu druhou zvala k sobě
a bůh ji za ní povolal
a zas jsou hvězdy obě.

37

Mladinký ten zpěváček —
což tak umlk znenadání?
Oči mu se zalily
jak u vřelém sbohemdání.

Mnohý snad si pomyslí:
Bože, co ho asi rmoutí?
Tvář má hezkou, mladinkou
a zpěv milo poslechnouti.

Ach mladinká, hezká tvář
nedá srdci úlevu;
a byť se i líbil zpěv —
není vždycky do zpěvu.

38

Tak jak ten měsíc v nebes báh —
tak láska v srdce vchází,
a tajný bol a tichý žal
ji v chůzi doprovází.

A co dřív člověk netušil,
v tom šerém světle spatří
a tajný bol a tichý žal
se divně v písni sbratří.

Leč mnohá též se bouře zlá
v ubohém srdci shlukne,
a než ji v písni vysloví —
jak mnohé srdce pukne.

39

S dnem noc se navždy rozešla.

Den jako Jidáš zrádný

a večer plný krásy jest

a neodolá žádný.

Tu přijdou jasné hvězdičky

s tou lunou stále bledou

a v háji něžné hrdličky

přesladký hovor vedou.

Srdce se srdci zpovídá,

myšlénky v dálku táhnou

a ústa touhou žíznivá

po políbení práhnou.

40

Vy všichni, kdo jste stísnění,
již pojďte, pojďte ke mně,
zde složte z beder útrap tíž
a zapomeňte jemně.

Já lásky říš zde založil,
kde druh se k druhu vine,
a vše, co má kdo na srdci,
to v pěkných písničkách plyne.

Zde nezná soka závistník,
zde řeč jak píseň sladká,
zde lev je jako beránek
a dravci holoubátka.

Zde léky všechněm útrapám,
zde srdce věčně mladne,
zde neovádá růže květ
a nepřátelství žádné.

41

Z svých písni trůn ti udělám
za velkých pěvců příkladem,
za žezlo ti své srdce dám
a slávu svou za diadém.

Za zákon lásku vyvolám,
svou písni oslavím tvůj den,
v tvou duši vleju lásky slast
a sladkou touhu ve tvůj sen.

Ptáčků ti písni přivolám,
máj nastele ti k nohous květ
a nebes hvězdám rozkaz dám
a v nebe změním celý svět.

A srdce všech ti podmaním,
ráj vyzpívám ti z hrobu zpět
a královnou tě provolám,
kam širošířý sáhá svět.